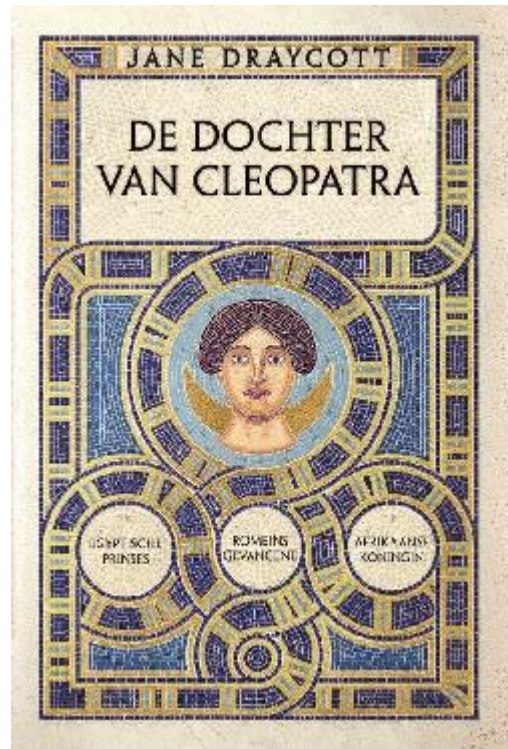

De dochter van Cleopatra. Egyptische prinses, Romeins gevangene, Afrikaanse koningin.

Jane Draycott

Robert Duthoy¹

In de appendix van haar boek heeft Jane Draycott de antieke literaire verwijzingen die Cleopatra Selene expliciet bij naam noemen of die impliciet naar haar verwijzen. Ze beslaan amper vijf volle bladzijden en als men daaruit de concrete gegevens distilleert dan heeft men aan een A4-tje ruimschoots genoeg. Samen met nog enkele munten en afbeeldingen is dat alles wat in de antieke bronnen over haar terug te vinden is. In 40 v.Chr. geboren als dochter van de fameuze Egyptische koningin Cleopatra en Marcus Antonius aan wie als lid van Romeinse triumviraat de heerschappij over het Oosten van het Romeinse rijk was toebedeeld wordt ze na de dood van haar ouders in 29v.Chr. overgebracht naar Rome. Daar groeit ze op in het gezin van Octavia, de zus van Augustus. Vier jaar later wordt ze, vijftien jaar oud, uitgehuwelijkt aan de acht jaar oudere Numidische prins Juba die als banneling eveneens in het huis van Octavia verbleef. Augustus stelt het jonge paar aan als vorsten van het koninkrijk Mauretania dat hij had samengesmeed uit twee reeds bestaande Noord-Afrikaanse vorstendommen. Tot aan haar dood, naar alle waarschijnlijkheid in 5 v.Chr. heerst ze met haar man over dit koninkrijk. En daarmee is alles gezegd wat in de antieke bronnen over haar terug te vinden is. Een ideaal uitgangspunt voor wie over deze figuur een historische roman zou willen schrijven omdat deze magere gegevens zeer veel ruimte laten aan de verbeelding.

¹ Robert Duthoy is ereprof (emeritus professor) oude geschiedenis aan de universiteit van Gent.

Een zilveren buste waarvan gedacht wordt dat het Cleopatra Selene afbeeldt, de dochter van Antonius en Cleopatra, late eerste eeuw voor Christus, of vroege eerste eeuw na Christus.

Voor wie daarentegen aan Cleopatra Selene een historische studie wil wijden lijkt het haast onbegonnen werk met deze schaarse gegevens een boek van enige omvang te schrijven. Toch is Jane Draycott de uitdaging aangegaan en is zij erin geslaagd een voor een breder historisch geïnteresseerd publiek een heel toegankelijk werk te schrijven dat niet alleen historisch verantwoord is maar bovendien van de eerste tot de laatste bladzijde de lezer weet te boeien. Dat zij daarin is geslaagd, is omdat zij uitvoerig ingaat op de historische context waarin de levensloop van Cleopatra Selene moet gesitueerd worden.

Achtereenvolgens komen zo aan bod de geschiedenis van de Ptolemeeën en een beschrijving van de stad Alexandrië (hoofdstuk 1), de geschiedenis van de relatie tussen Cleopatra en Marcus Antonius (hoofdstuk 2), de omstandigheden waarin Cleopatra Selene werd geboren (hoofdstuk 3), het conflict tussen Octavianus (de latere Augustus) en Marcus Antonius dat op de nederlaag van deze laatste uitliep die meteen van Egypte een Romeins wingewest maakte (hoofdstuk 4: het einde van een dynastie; hoofdstuk 5: de nasleep van Actium), de opvoeding van jonge meisjes uit de Romeinse elite (hoofdstuk 6), de culturele impact van Egypte op Rome (hoofdstuk 7), de wijze waarop Augustus vazalstaten en meer in het bijzonder Mauretania creëerde (hoofdstuk 8), het belang en de betekenis van Noord-Afrika voor Rome en de realisaties van het vorstenpaar Juba II en Cleopatra Selene (hoofdstuk 9) en een opsomming en beschrijving van de archeologische en numismatische bronnen die in verband kunnen gebracht worden met mogelijke activiteiten van Cleopatra Selene als koningin van Mauretania (hoofdstuk 10). In hoofdstuk 11 gaat de auteur na hoe het Mauretania verging na de dood van Cleopatra Selene en de annexatie van het koninkrijk in 44 na Chr. door Claudius die er twee provincies (Mauretania Tingitana en Mauretania Caesariensis) van maakte. Aanknappend bij de in dit hoofdstuk opgeworpen vraag of de latere Romeinse keizerin Julia Domna (echtgenote van Septimius Severus) een verre afstammeling kan zijn van Ptolemaeus, de zoon van Juba en Cleopatra Selene, neemt Jane Draycott in het laatste hoofdstuk (*Een Afrikaanse prinses?*) de complexe verzameling erfenissen en identiteiten van Cleopatra

Selene verder onder de loep. Ze stelt daarbij ook de vraag naar de huidskleuren Afrikaanse herkomst van Cleopatra VII (de moeder van Cleopatra Selene dus) aan de orde en besluitmet de vaststelling dat Cleopatra Selene, ondanks het feit dat ze op elfjarige leeftijd Egypte moest verlaten en haar adolescentie in Rome doorbracht, diep van binnen altijd een Egyptische is geblevenen dat dit o.m. blijkt uit de motieven op de door haar als koningin van Mauretania uitgegeven munten.

Zoals uit dit al te summiere overzicht al kan afgeleid worden biedt dit boek veel meer dan de titel suggereert. Jane Draycott heeft op een vlot leesbare wijze (in even vlot Nederlands vertaald door Roelof Posthuma) een boeiende geschiedenis gebracht waarin de beschrijving van de levensloop van Cleopatra Selene als aanknopingspunt benut wordt om de geschiedenis te vertellen van de periode en de samenleving waarin zij leefde. De auteur geeft daarbij niet alleen blijk van een ruime belesenheid maar ook van een sterk empathisch vermogen zodat de lezer, in weerwil van de schaarse gegevens, zicheen concreet en plausibel beeld kan vormen van Cleopatra Selene. Een uitschuiver: de oppervlakte van Alexandrië bedroeg geen 25,5 maar 972 ha (blz. 41). en twee *lapsus calami*: Cleopatra VII is als kind niet naar Rome maar naar Athene meegenomen door haar vader (blz. 81) en het is (blz. 129) niet Faustinia maar Faustina.

Een reeks kaarten, enkele stambomen en een gedetailleerd en uitvoerig register dragen bij tot het gebruikscomfort terwijl de eindnoten die maar liefst 23 bladzijden beslaan de lezer desgewenst nog nadere informatie bieden. In de uitvoerige bibliografie worden de primaire bronnen en de secundaire literatuur opgelijst en de Nederlandse uitgever heeft nog voor een extraatje gezorgd door ten behoeve van de Nederlandstalige lezer een list te bezorgen van de primaire bronnen waarvan een Nederlandse vertaling beschikbaar is. Een aantrekkelijk pluspunt vormt de illustratie. Behalve de vele zwart-wit afbeeldingen in de tekst zelf is er nog een afzonderlijke katern met 24 kleurillustraties.

Jane Draycott, *De dochter van Cleopatra. Egyptische prinses, Romeins gevangene, Afrikaanse koningin*. Utrecht, Uitgeverij Omniboek 2023. 288 blz. 32,50 €.